

De Kempische Genealoog is een uitgave van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Kempen en verschijnt in maart, juni september en december. Gelieve artikels, advertenties, aankondigingen van activiteiten, in te leveren vóór de 10de van de maand waarin het blad verschijnt bij:

Victor Bertels, Thierry de Renesselaan,1, 2390 Malle
victor.bertels1@telenet.be

Gelieve alle correspondentie voor VVF-Kempen te zenden naar:

Frans Renaerts, Sint-Jozefslaan 8, 2400 Mol
frans.renaerts@busmail.net

Studiezaal : Kasteel de Renesse
Lierselei 30, B-2390 Malle (Oostmalle)

Website: <http://www.vvf-kempen.be>

Erevoorzitter : Eugeen Van Autenboer (†)

Erebestuurslid: Florent Bosch

Ereleden: Elisa Nijs
Jos Van Breen (†)

Voorzitter :

Marc Van den Cloot   Salfhensebaan 24, 2390 Malle   03/312.26.54
marc.vandencloot@telenet.be

Secretaris :

Frans Renaerts   Sint-Jozefslaan 78, 2400 Mol   014/81.48.27
frans.renaerts@busmail.net

Penningmeester :

Victor Bertels   Thierry de Renesselaan 1, 2390 Malle   03/312.29.89
victor.bertels1@telenet.be

Bestuursleden :

Mariette Backs   Wandelweg 4, 2980 Halle-Zoersel   03/383.26.16
mariette_backs@hotmail.com

Gerard Keyzers   Berkenlaan 8, 2275 Poederlee   014/88.22.84
gerardus.keyzers@telenet.be

Dago Peeters   Burg. Bossaertlaan 10, 2350 Vosselaar   014/55.61.00
dago.peeters@skynet.be

Andre Sannen   Achterbos 208, 2400 Mol   014/31.93.26
andre.sannen@scarlet.be

Herman Van De Leur   Schorvoortstraat 117, 2300 Turnhout   014/41.67.46
hevdl@skynet.be

Andre Van Steenberghe   Pastorijsstraat 19, 2275 Wechelderzande   03/383.38.69
avsteen@pandora.be

EDITORIAAL

Op 1 september zijn wij ons nieuw werkingsjaar begonnen met een genealogische dag. Voor de laatste vier maanden van het jaar hebben wij nog een zeer druk bezet programma. Buiten onze normale genealogische dagen voorzien wij nog drie sprekers en in oktober-november wordt opnieuw een cursus familiekunde georganiseerd in Turnhout. Tevens zullen wij in november aanwezig zijn op het genealogische ontmoetingsweekend in Hamont, georganiseerd door VVF-Limburg.

De voorbije vakantie hebben we ook niet helemaal stil gezeten. Wij vulden onze bibliotheek aan met bewerkingen van de BS van diverse gemeenten uit onze regio. Het wordt dan ook steeds interessanter om onze genealogische dagen te bezoeken, je vindt er alsmaar meer gegevens uit onze regio op één plaats.

Onze voorzitter zette zijn beste beentje voor om de resultaten van het DNA onderzoek in het Oud-Hertogdom Brabant in boekvorm te presenteren. De deelnemers aan dit onderzoek hebben inmiddels dit boek in hun bezit, vermoedelijk zullen heel wat van hen in hun haar gekrabd hebben bij het lezen van de eerste hoofdstukken. Maar niet getreurd... op 16 oktober volgt nog een academische zitting in Antwerpen waarop Prof. J. Cassiman, Prof. R. Decorte, Marc Van den Cloot en Marc Gabriels de resultaten uitvoerig zullen toelichten. De deelnemers krijgen hierover nog bericht.

Inmiddels wordt ook gewerkt aan de structuren van VVF en Familiekunde Vlaanderen. Het dagelijks bestuur wil de verzuchtingen van de basis en de plaatselijke besturen toetsen aan hun beleidsvisie en organiseert op 23 oktober een studiedag waarop alle afdelingen met 3 bestuursleden uitgenodigd zijn.

Het blijft onze prioriteit om familievorsers op de best mogelijke manier voort te helpen. Maar ... daarvoor is ook mankracht nodig, personen die menen hun steentje te kunnen bijdragen zijn nog steeds welkom.

Victor Bertels

“HET SLEGT SCHUIM VAN VAGEBONDER VOLK”

Auteur: [E.J.M.F.C. Broers](#)

E.J.M.F.C. Broers is als universitair docent verbonden aan de Vakgroep Encyclopedie en Rechtsgeschiedenis van de Universiteit van Tilburg. In 1996 promoveerde hij op het proefschrift ‘Beledigingszaken voor de Staatse Raad van Brabant 1586-1795’. Van zijn hand verschenen voorts publicaties op het terrein van de geschiedenis van het strafrecht, het privaatrecht en het procesrecht. Hij publiceerde eerder in ‘Tilburg’ (2003).

Jaargang XXII (2004) Tilburg, tijdschrift voor geschiedenis, monumenten en cultuur

De bestraffing van bedelaars en landlopers door de schepenbank van Tilburg in de zeventiende en achttiende eeuw

In november 1729 arriveerde in Tilburg 'een seer suspect geselschap van vijff personen, soo mans als vrouwen, ... alle bedelaers en vagebonden'. Het waren Gerrit Swillens, diens vriendin Jen van Lummen alias Jen van Heel, Huijbert Eijckendorp, Maria Janssen en Anna Catrien, naar haar plaats van herkomst Anna Catrien van 's-Hertogenbosch genoemd. Deze laatste nu - een jonge vrouw nog - werd door de gerechtsofficier van Tilburg 'ten uijttersten gesuspicieert' enkele jaren eerder betrokken te zijn geweest bij een brandstichting met dodelijke afloop. Op 22 november 1729 kreeg de officier van de schepenbank toestemming om de vijf vagebonden in hechtenis te nemen en een strafproces tegen hen te beginnen.

Bedelarij en landloperij

Bedelarij was een verschijnsel waarmee de samenleving reeds in de Middeleeuwen te maken had. De lokale overheden trachtten deze uitwas in de hand te houden door middel van het verstrekken van zogenaamde bedelpenningen. Alleen personen aan wie een dergelijke penning was verleend, omdat zij door ziekte, gebrek of ouderdom niet in staat waren te werken, was het toegestaan om te bedelen. Anderen werden van tijd tot tijd opgepakt en de gemeenschap uit gezet. In de veertiende en vijftiende eeuw echter nam de armoede ten gevolge van oorlog, hongersnood en ziekte sterk in omvang toe en ontstonden er groepjes rondzwervende bedelaars. Behalve met bedelen verdienden deze landlopers de kost met seizoenarbeid en met werk als ketels lappen, stoelenmatten en messen slijpen, maar ook gaven zij zich dikwijls over aan afpersing, diefstal, inbraak en roof. Tevens verschenen er in de loop van de vijftiende eeuw groepen zigeuners in de Nederlanden en ook deze 'Egyptenaren' of 'Heidenen', zoals zij werden genoemd, maakten zich geregeld schuldig aan allerhande strafbare feiten, waaronder oplichterij, diefstal en stroperij.

Voor de landsheerlijke overheid werden deze inheemse en uitheemse zwervers een steeds groter probleem. Halverwege de vijftiende eeuw verschenen dan ook de eerste ordonnanties ter bestrijding van bedelarij en landloperij. Het was echter vanaf de eerste helft van de zestiende eeuw dat in hoog tempo steeds meer wettelijke maatregelen werden uitgevaardigd.⁽⁵⁾ Uit een daarvan, een ordonnantie van Karel V van 28 september 1529, blijkt dat Brabant veel te lijden had van de praktijken van grote groepen 'rabbauwen ende andere vagebunde ende ledige persoenen, mans ende vrouwen, van diversen nacen, nyet hebbende om op te levne, nochtans wel gestelt van lichame, maer neyt willende wercken noch arbeyten om huere broot te winnen' Met bedelverbod en werkgebod werd de ledigheid door de wetgever bestreden. Vagebondisme was ten enenmale verboden en zij die zich daaraan overgaven, kwamen in aanmerking voor schandstraffen, lijfstraffen, dwangarbeid en - bovenal - langdurige of levenslange verbanning. Hadden vagebonden hun wensen kracht bijgezet met dreigementen of gewelddadige handelingen, dan kwamen zij aan de galg. Ook zigeuners

stond de doodstraf te wachten als zij het land niet binnen zekere tijd hadden verlaten. Het was intussen niet alleen in Brabant, of in de Nederlanden, dat mensen die zich in de marge van de samenleving ophielden, hard werden aangepakt. Overal in Europa werden in deze tijd wettelijke maatregelen afgekondigd waarin personen zonder een vaste verblijfplaats of zonder een geregeld inkomen strenge straffen in het vooruitzicht werden gesteld.

In de Nederlanden sorteerden de uitgevaardigde strafwetten nauwelijks effect. Doordat zigeuners en zwervers werden gedwongen hun heil elders te zoeken, werden de problemen niet opgelost, maar alleen doorgeschoven naar een ander gebied. Duidelijk blijkt dit uit de aanhef van de eerder genoemde ordonnantie van Karel V uit 1529. Daarin kan men lezen dat er voor Brabant reeds in 1509 een ordonnantie was afgekondigd op grond waarvan leeglopers, vagebonden en rabbauwen konden worden uitgewezen. Veel van deze onnutte lieden waren daarop uitgeweken naar Vlaanderen, waar zij ook weer ‘ontallycke overdeden ende fortssen, tot grooten laste ende verdruckinge van den ondersaten’ hadden gepleegd. Toen de wetgever vervolgens voor Vlaanderen een soortgelijke verordening had doen uitgaan, en de boosdoeners zich genoodzaakt zagen om ook die provincie te verlaten, waren zij in groten getale teruggekeerd naar Brabant.

In de zeventiende en achttiende eeuw blijkt de situatie in Brabant alleen maar te zijn verergerd. In deze eeuwen was Brabant, ook na de beëindiging van de Tachtigjarige Oorlog, dikwijls het toneel van oorlogshandelingen. Gevolg daarvan was, dat het platteland te maken kreeg met groepen zwerfende soldaten, vooral deserteurs en gewezen huurlingen, maar ook nog in actieve dienst zijnde militairen. Er ontstonden “militaire benden” waarvan de leden zich, behalve met bedelen, venten, stoelenmatten, schoenen lappen en soortgelijk werk, bezighielden met gewapende overvallen, struikrovers, inbraak, diefstal en afpersing. Ook groepen rondtrekkende zigeuners vervielen tot dergelijke zware criminaliteit. Daarnaast waren er Brabantse families en bendes actief met bedelen en landlopen, kleine en grote diefstallen en andere vermogensdelicten. En dan waren er nog de “gewone” zwervers die, alleen of in kleine groepjes, van dorp naar dorp trokken en de inwoners om aalmoezen vroegen, of om eten of een plaats voor de nacht, en die daarmee voor overlast zorgden en de openbare orde verstoorden.

Haagse regelgeving

Als nieuwe soeverein van het noordelijke deel van Brabant vaardigden de Staten-Generaal in de zeventiende en vooral de achttiende eeuw geregeld verordeningen uit die een einde moesten maken aan deze misstanden. Bedelaars, landlopers en vooral zigeuners moesten hard worden aangepakt. Meer en meer concentreerde de wetgever zijn aandacht op deze laatste groep. Bij het plakkaat van 31 januari 1695 ‘tegens landloopers, vagabonden ende bedelaars, onder den naam van Heydenen, Egyptenaren etc.’ werd bevolen dat zigeuners het land binnen veertien dagen moesten verlaten. Deden zij dat niet, dan konden zij rekenen op strenge straffen. De verordening sorteerde evenwel niet het gewenste effect en met name de Meierij van ‘s-Hertogenbosch ondervond veel hinder van zwervers van diverse pluimage. Derhalve gingen de Staten-Generaal op 9 oktober 1723 over tot de uitvaardiging van een nieuw plakkaat met daarin een nauwkeurig uitgewerkt pakket aan sancties. Bepaald werd dat ‘alle landloopers, vagebonden, bedelaars, hetzij onder den naam van Heydenen, Egyptenaaren ofte andersints’ bij hun eerste arrestatie zouden worden gegeseld, bij hun tweede arrestatie worden gegeseld en gebrandmerkt en bij hun derde arrestatie ten slotte worden opgehangen. Deze

doodstraf moest ook worden opgelegd aan heidenen die bij geweldpleging betrokken waren geweest, die een vuurwapen in hun bezit hadden, of die zich ophielden in een groep van zes personen of meer

Bij plakkaat van 1 april 1738 werden deze strafbepalingen herzien en werd tevens een onderscheid aangebracht tussen de bestraffing van uitheemse en inheemse zwervers. Uitheemse zwervers die zich op het grondgebied van Brabant ophielden, zouden worden geeseld als zij voor de eerste maal werden aangehouden, terwijl zij bij een volgende gelegenheid arbitrair aan den lijve zouden worden gestraft. Hadden zij tijdens hun omzwervingen echter zware delicten gepleegd, zoals moord, brandstichting of roof, dan diende hun aanstonds een ‘exemplaire levensstraf’ te worden opgelegd. Zij moesten dan derhalve anderen ten voorbeeld worden terechtgesteld, op een wijze die de strafrechter gepast oordeelde. Inheemse zwervers daarentegen werden bij hun eerste aanhouding veroordeeld tot een maand opsluiting op water en brood. Gaven zij daarna hun zwervend of bedelend bestaan niet op, dan werden zij uit de Generaliteit verbannen

In het plakkaat van 1738 werd verder voorgeschreven dat alle zwervers, zowel uitheemse als inheemse, door middel van “snelrecht” moesten worden berecht. Na hun arrestatie moesten zij namelijk de plano, zonder vorm van proces, terechtstaan. Dit betekende, dat de officier van justitie en de rechtbank bij het berechten van vagebonden niet gebonden waren aan de in strafzaken gebruikelijke rechtsgang. Zo hoefde de officier geen ‘informatie preparatoir’ in te stellen naar de handel en wandel van iemand die verdacht werd van vagebondisme. Tijdens een dergelijk voorbereidend onderzoek werd nagegaan of er voldoende gronden waren om een verdachte te arresteren of te dagvaarden en hem vervolgens te ondervragen. Het enkele feit echter dat iemand geen vaste woonplaats of geen vast inkomen had, was een voldoende reden om deze persoon aan te houden. Hij kon zelfs zonder meer op de pijnbank worden gelegd om hem eventuele strafbare feiten te laten bekennen. Op grond van een door de gerechtsofficier ingediende ‘remonstrantie’, waarin de gepleegde feiten en de gewenste straffen waren opgenomen, wees de rechtbank vervolgens vonnis. Daarbij mocht zij zich, behalve over het vagebondisme, uitspreken over alle delicten die door de vagebond waren bekend, ongeacht waar deze waren gepleegd

Om de uitvoering van de wettelijke strafbepalingen door het justitiële apparaat te stimuleren, hadden de Staten-Generaal een premiestelsel ingesteld voor gerechtsofficieren en hun personeel. Voor elke vagebond die werd aangehouden, werd een premie uitgelooft, waarvan de hoogte afhankelijk was de status van de ambtenaar die de arrestatie had verricht. Deze premies konden oplopen als het ging om een vagebond die strafbare feiten had gepleegd.⁽¹⁷⁾ Voorts werden de ambtenaren van justitie door de Staten-Generaal aangezet om geregeld klopjachten te organiseren om zo tot meer arrestaties te komen. De ingezetenen waren verplicht om aan deze klopjachten hun medewerking te verlenen als zij daarom werden verzocht, op straffe van een geldboete van 25 guldens.

Anna Catrien en haar trawanten

In het voorafgaande heeft men kunnen lezen dat een gerechtsofficier een verregaande bevoegdheid had om vagebonden te arresteren, te ondervragen en strafrechtelijk te vervolgen. Toen dan ook in november 1729 het suspecte gezelschap van Anna Catrien in Tilburg

neerstreek, ging de plaatselijke officier, drossaard Pieter van Hoven, er aanstonds toe over het vijftal aan te houden en in hechtenis te nemen.

Tijdens de verhoren die de verdachten werden afgenomen, kwam onder meer aan het licht dat Gerrit Swillens en Jen van Lummen zich niet alleen hadden schuldig gemaakt aan landloperij en bedelarij, maar ook aan overspel. Swillens was namelijk een getrouwd man, maar hij had drie jaar eerder zijn vrouw verlaten, zich aangesloten bij 'een trouw schoeijers' en Van Lummen tot bijzit genomen. Deze Van Lummen, alias Van Heel, 'sijnde een bekende landloopster en vagebonderende', had reeds een kind uit een eerdere relatie met een zwerver (die zijn leven aan de galg had gelaten). Ook Huijbert Eijckendorp was geen onbekende van de justitie. Hij had al lange tijd 'langs 't landt geloopt in geselschap van bedelaers en vagabonden' en was deswege reeds gegeseld te Dordrecht. Dat laatste had hem er echter niet van weerhouden om zich opnieuw bij een troep schoeijers aan te sluiten.

De meest twijfelachtige reputatie had evenwel Anna Catrien van 's-Hertogenbosch, 'een vrouwspersoon zijnde jonk, fris & mooi van weesen'. Zij was namelijk in 1726 betrokken geweest bij een brandstichting met dodelijke afloop. In dat jaar had een groep van ongeveer vijftien vagebonden een boerderij in de omgeving van Schijndel, de Nonnebossche Hoeve, in brand gestoken omdat de boer had geweigerd hun voedsel te geven. Een achtjarig kind had bij deze brand de dood gevonden. Net als Anna Catrien behoorden de meeste van de brandstichters tot de Bende van Engele Jantje, een bende die tussen 1720 en 1730 in heel Staats-Brabant actief was en waarvan de leden in kleinere of grotere groepen rondtrokken over het platteland en zich schuldig maakten aan bedelarij, diefstal en afpersing. In de aanklacht nu die hij tegen Swillens, Van Lummen, Eijckendorp en Janssen opstelde, legde de gerechtsofficier hun landloperij en bedelarij ten laste en verwees daarbij naar de opeenvolgende plakkaten van de Staten-Generaal, waaronder de op dat moment recente verordening van 9 oktober 1723. Hij vorderde dat de Tilburgse schepenen de vier vagebonden overeenkomstig deze plakkaten zouden veroordelen om door de scherprechter op passende wijze te worden gestraft. In het geval van Anna Catrien daarentegen stond de officier maar kort stil bij haar 'geemancipeert ende vagabondeerende leven' en bracht hij vooral haar betrokkenheid bij de 'execrabele brandstichting' onder de aandacht van de schepenen. Hij beriep zich dan ook niet op de plakkaten inzake vagebondisme, maar stelde meer in het algemeen dat medeplichtigheid aan brandstichting ingevolge de wetten en plakkaten van het land ten hoogste strafbaar was. Hij concludeerde vervolgens dat de daderes daarvoor aan den lijve moest worden gestraft, op een wijze die in overeenstemming was met deze wetten en plakkaten.

Op grond van het aloude gewoonterecht van Brabant diende brandstichting met de vuurdood te worden bestraft. Deze doodstraf, waarbij het delict dat was gepleegd, werd weerspiegeld in de wijze waarop de dader werd geëxecuteerd, zou evenwel slechts symbolisch worden voltrokken op Anna Catrien. Op 30 november 1729 veroordeelde de schepenbank van Tilburg haar om 'op een schavot aen een pael geworpt en gestraft te worden datter de doot op volgt, en alsdan in 't aengesigt met een brandende stroijwis gebrant off geblaakt, ende het doode lichaam gebragt alhier inde heijde bij de galgh, en aen een pael ten toon gestelt'. De metgezellen van de Bossche vagebonde werden op 3 december van dat jaar veroordeeld. Maria Janssen werd voor de duur van 25 jaar verbannen uit de jurisdictie, na eerst te zijn te pronk gesteld met roeden om de hals. Huijbert van Eijckdorp werd na voorafgaande geseling

eveneens voor 25 jaar verbannen; Gerrit Swillens, na ook eerst te zijn gezeseld, voor 30 jaar. Jen van Lummen ten slotte werd gezeseld, gebrandmerkt en voor 50 jaar verbannen. Bij het vaststellen van deze straffen, zo kan men constateren, heeft de schepenbank de bepalingen van het plakkaat van 9 oktober 1723, waarnaar door de gerechtsofficier toch in het bijzonder was verwezen, niet strikt nagevolgd. Wellicht had dit hiermee te maken, dat deze verordening door de wetgever eerst en vooral was uitgevaardigd voor het bestraffen van zigeuners. Het verschil in tijdsduur waarvoor de verbanningen werden opgelegd, maakt aannemelijk dat door de schepenen bij het vonnis wijzen wel rekening is gehouden met de reputatie van elk van de daders.

De brandstichting van de Nonnebossche Hoeve

Het misdrijf dat Anna Catrien het zwaarst werd aangerekend en dat haar op het schavot deed belanden, was de brandstichting van de Nonnebossche Hoeve bij Schijndel in 1726. Bedreiging met brandstichting was een beproefde methode van vagebonden om aan voedsel te komen of een slaapplek voor de nacht af te dwingen. Ook leden van de Bende van Engele Jantje maakten zich meer dan eens aan dit 'afdreijgen' schuldig en schrokken er niet voor terug om hun dreigementen ten uitvoer te brengen. Bij een van die gelegenheden ging de Nonnebossche Hoeve in vlammen op. In de daaropvolgende jaren zouden diverse leden van de bende worden opgepakt en ter dood worden veroordeeld.

Zo werd Engele Jantje zelf - wiens echte naam Jan Dircks was - op 18 november 1729 door de schepenbank van 's-Hertogenbosch veroordeeld om 'aen de galge gehangen en ... met vuer in sijn aengesigt geblaekt en gebrant te worden, datter de doot navolge, dat het doode lichaem daer na aen het buijtegeregt op de Vugterheijde sal gebracht en aldaer ten toon gehangen worden' Behalve voor zijn aandeel in de brandstichting van de hoeve, dat bestond in het 'helpen uijtvoeren het in brant steken', werd Engele Jantje ook veroordeeld voor een tweetal inbraken in kerken. Bij het vaststellen van de straf hielden de Bossche schepenen bovendien rekening met het feit dat de vagebond reeds tweemaal eerder was veroordeeld wegens diefstal en toen was gezeseld en gebrandmerkt.

Evenals op Anna Catrien werd op Engele Jantje de vuurdood slechts symbolisch ten uitvoer gelegd. Twee andere leden van de bende echter waren door de schepenbank van Den Bosch al eerder veroordeeld om daadwerkelijk te worden verbrand. Op 24 januari 1727 hadden de schepenen namelijk bevolen dat Peter Franssen 'andere ten exempel om des te meer vrees en afschrick te geven hier op de marckt voor de puije van het stadhuijs aen een paal sal geset en vastgemaect worden, om met den vuere levendig verbrand te worden'.⁽²²⁾ Behalve bij de brandstichting van de Nonnebossche Hoeve was deze zwerver ook betrokken geweest bij een 'afdreijging' in Heesteren en had hij reeds twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij achter zijn naam staan. Franssens metgezel Peter Thijssen was op diezelfde datum veroordeeld om, 'vermits sijne jongheijt', op de markt aan een paal 'tot de dood geworpt en voorts met den vuere verbrand [te] worden' Bij de brandstichting van de hoeve had Thijssen slechts een kleine rol gespeeld: hij had 'rondom het huijs ... gelopen om op te passen of daer ijmmand quam'. De jeugdige vagebond werd echter in het bijzonder kwalijk genomen dat hij zich 'in het geselschap van veele moetwillige geweldenaers' had opgehouden. Andere vagebonden die bij de brandstichting betrokken of aanwezig waren geweest, werden in deze periode door verschillende rechtbanken in Brabant en Holland berecht en veroordeeld tot de

doodstraf of tot een langdurige of levenslange verbanning Aan het bestaan van de Bende van Engele Jantje kwam daarmee rond 1730 een einde.

Tilburgse rechtspraak

Vergelijkt men het proces tegen Anna Catrien en haar trawanten met andere strafzaken die in de zeventiende en achttiende eeuw voor de schepbank van Tilburg hebben gediend, dan blijkt dat verbanning de straf is geweest die meestal aan landlopers en bedelaars werd opgelegd.⁽²⁶⁾ De rechtspraak van de Tilburgse schepenen wijkt daarmee niet af van die van andere Brabantse rechters. Een bannissement kon worden uitgesproken voor een zekere periode of voor het leven en kon worden voorafgegaan door geseling en brandmerking. Om het effect van de straf te vergroten, besloten de Staten-Generaal in 1761 de lokale rechtbanken toe te staan delinquenten uit een groter gebied te verbannen dan alleen uit de eigen jurisdictie. Zo werd bijvoorbeeld de Franse bedelaar Pierre de Lorme, nadat hij een dienaar van justitie die hem naar zijn paspoort had gevraagd, had mishandeld met een stok, door de schepbank van Tilburg in 1767 voor altijd verbannen uit Brabant. Eenzelfde bannissement legden de schepenen op aan de zwervers Martinus van den Bosch, Maria Blommaerts en Adriaantje Rons in 1771 en Antoine Melo in 1774.

Aan de levenslange verbanning van Pierre de Lorme liet de schepbank een tuchthuisstraf van 25 jaar voorafgaan. Het tuchthuis werd, toen deze instelling aan het einde van de zestiende eeuw werd geïntroduceerd in Amsterdam, wel gezien als het middel bij uitstek om op te treden tegen vooral jeugdige bedelaars en landlopers. Deze lediggangers en kleine criminelen zouden, indien zij voor verbetering vatbaar waren, door middel van harde arbeid en geestelijk onderricht worden heropgevoed, waardoor zij na te zijn teruggekeerd in de maatschappij, daar op het rechte pad zouden blijven. Andere voordelen van tuchthuisstraf waren, dat kwalijke elementen gedurende hun opsluiting niet alleen uit de samenleving waren verwijderd, maar zij door de arbeid die zij verrichtten deze samenleving tevens tot nut waren.

Van de resocialisatie van de tuchtelingen kwam in de praktijk maar weinig terecht. Aangezien de onderhavige straf, zoals het gegeven voorbeeld laat zien, dikwijls voor een zeer lange duur of zelfs voor het leven werd opgelegd, was er van heropvoeding weinig sprake en werden de veroordeelden vooral beschouwd als onbezoldigde arbeidskrachten. Bovendien werden behalve kleine criminelen, waarvoor deze instelling eigenlijk was bedoeld, soms ook plegers van zwaardere delicten tot opsluiting in een tuchthuis veroordeeld. Tuchthuisstraf werd ten slotte ook niet gehanteerd als een alternatief voor verbanning, maar werd meestal in combinatie met deze laatste straf opgelegd, in die zin dat de veroordeelde eerst voor een (groot) aantal jaren in een tuchthuis werd geplaatst en daarna voor de rest van zijn leven werd verbannen.

In Brabant werd in de onderhavige periode overigens slechts één tuchthuis opgericht, namelijk in Breda in 1708. Brabantse rechtbanken legden - met uitzondering van die van Breda - dan ook niet snel een tuchthuisstraf op. Ook de doodstraf is, zeker in Tilburg, maar incidenteel aan vagebonden opgelegd. De straf waartoe Anna Catrien van 's-Hertogenbosch in 1729 zou worden veroordeeld, was twee jaar eerder reeds uitgesproken over Goijaert van den Boom. Deze Goijaert van den Boom, bijgenaamd 'Goijken Wannelapper', was vroeger lid geweest van de Moskovieters, een militaire bende die in de jaren 1706-1708 West-Brabant

onveilig had gemaakt Toen de bende werd opgerold had Van den Boom echter weten te ontkomen en hij had sindsdien een zwervend bestaan geleid. Eerst in 1727 werd hij te Tilburg aangehouden omdat hij diverse inwoners had bedreigd met brandstichting als zij hem geen geld of eten gaven. Met name gelet op het verleden van deze vagebond, werden deze dreigementen hem even zwaar aangerekend als daadwerkelijke brandstichting. Op 17 april van genoemd jaar werd Goijken door de Tilburgse schepenbank veroordeeld om 'met de coorde gestraft te worden datter de doot naer volgt, met een brandende stroijwis in 't aengesicht geblaecht, ende het doode lichaem dan gebragt alhier inde heijde ende aldaer opgehangen'.

Vergelijkt men de vonnissen van de schepenbank met de voorschriften van de wetgever, dan kan men vaststellen dat de schepenen van Tilburg vagebonden naar eigen goeddunken hebben bestraft, maar dat zij zich daarbij deels hebben bediend van de straffen die waren voorgeschreven door de Staten-Generaal. Voorts kan worden geconstateerd dat de Tilburgse gerechtsofficier, die in het geval van Gerrit Swillens en de zijnen nog een opsomming gaf van de toepasselijke plakkaten, in latere processen enkel de laatst uitgegane verordening uitdrukkelijk vermeldde, dan wel zelfs dit naliet en slechts in algemene zin verwees naar de wetten en plakkaten van het land. Toen de officier bijvoorbeeld in 1740 een proces aanspande tegen Roelandus Bourdon uit Antwerpen, stelde hij dat deze 'ondeugende vagebond en stoute bedelaer' had gehandeld in strijd met de menigvuldige plakkaten van de Staten-Generaal, waaronder laatstelijk dat van 1 april 1738 En in de zaak van de eerdergenoemde Antoine Melo werd slechts overwogen dat deze Franse vagebond moest worden gestraft op een wijze die volgens de orders, wetten en plakkaten van het land gepast was

Besluit

De aanwezigheid en criminele activiteit van vagebonden in Brabant werd in de zeventiende en achttiende eeuw intensief bestreden door de Staten-Generaal. In opeenvolgende plakkaten werden door dit generaliteitscollege strenge maatregelen afgekondigd tegen personen met een zwervend of bedelend bestaan. Deze personen konden zonder meer worden opgepakt en worden veroordeeld tot lijfstraffen en vrijheidsstraffen en zelfs, als zij een concreet gevaar vormden voor de ingezetenen, tot de doodstraf

De officier van justitie van Tilburg, die in zijn ticht en aanspraak meer of minder uitvoerig naar de plakkaten van de wetgever verwees, vorderde meestal dat de vagebonden door de schepenbank zouden worden veroordeeld om aan den lijve te worden gestraft. De doodstraf is echter niet vaak opgelegd door de schepenen. Slechts vagebonden die zich hadden schuldig gemaakt aan zware misdrijven, zoals brandstichting, kwamen voor deze straf in aanmerking.

Merendeels werden zwervers voor een zekere periode of, vaker nog, voor de rest van hun leven verbannen, dikwijls na eerst te zijn gegeseld en gebrandmerkt. Een lokaal rechtscollege als dat van Tilburg kon aanvankelijk slechts een bannissement opleggen voor het eigen rechtsgebied. In de tweede helft van de achttiende eeuw was het echter mogelijk om vagebonden uit een groter gebied te verbannen, bijvoorbeeld uit de Meierij van 's-Hertogenbosch of uit heel Staats-Brabant. Verbanning is echter nimmer een straf geweest waarmee criminaliteit effectief werd bestreden, aangezien criminelen enkel werden doorgeschoven naar een ander rechtsgebied. Een uitwisseling van kwalijke elementen tussen

de diverse jurisdicties was uiteindelijk de consequentie. Men kan zich bovendien afvragen, of de onderhavige straf veel indruk zal hebben gemaakt op mensen die toch al van huis en haard waren vervreemd.

CURSUS FAMILIEKUNDE VOOR BEGINNERS

De VVF-KEMPEN geeft ook dit jaar opnieuw een cursus voor familiekunde, in samenwerking met het Stadsarchief van Turnhout.

INSCHRIJVEN KAN NOG STEEDS – SPREEK JIJ OOK EENS MENSEN AAN WAARVAN U DENKT DAT ZE INTERESSE HEBBEN EN DRAAG ZO BIJ TOT BEKENDMAKING MET FAMILIEKUNDE !!! –

Wij richten ons speciaal naar :

- diegenen die opzoekingen willen doen naar hun familie en niet goed weten hoe er aan te beginnen.
- diegenen die reeds begonnen zijn en moeilijkheden ondervinden om hun gegevens te vinden of te verwerken.
- diegenen die zich verder willen bekwamen in het samenstellen van een familiegeschiedenis.

De cursus omvat 6 lessen van ongeveer 2 uur, telkens om 19u30, op een donderdagavond

PLAATS : aula van het speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout

DATA :

- 14 oktober 2010** Inleiding en kennismaking met VVF (Vic Bertels)
Hoe begin ik er aan en Burgerlijke Stand tot 1815 (Andre Sannen)
- 21 oktober 2010** Franse Tijd en Parochieregisters (Vic Bertels)
- 28 oktober 2010** Andere bronnen –gemeentearchieven, notarisakten, enz.
(Andre Van Steenbergem)
- 4 november 2010** Beginselen van oud schrift (Hugo Broen)
- 18 november 2010** Genealogie en computer – Genealogie en DNA (M.Van den Clout)
- 25 november 2010** Samenstellen en inbinden van uw familiegeschiedenis (Fr.Renaerts)

Na de lessenreeks wordt gelegenheid geboden aan de cursisten om gezamenlijk een bezoek te brengen aan het Nationaal documentatiecentrum van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde in de Van Heijbeeckstraat 3 te Merksem. De datum daarvoor wordt afgesproken met de cursisten.

Inschrijving: Inschrijven kan vanaf nu door overschrijving van **35 euro** op rekening **BE37 8802 1795 7128** van **VVF-KEMPEN**, met als melding : **cursus** en eventueel **e-mail adres**.

Het speelkaartmuseum kan je bereiken via de Parklaan, en dan naar het centrum via de Graatakker en de Herentalsstraat, de Druivenstraat is, rechts, een zijstraat van de Herentalsstraat.

Voor meer info kan je steeds terecht op het e-mail adres : victor.bertels1@telenet.be

WOORDVERKLARINGEN UIT BRABANTSE AKTEN

<i>abolitie</i>	= tenietdoening van strafbare feiten en eventueel van de ingestelde vervolging		
<i>ampliatie</i>	= aanvulling	<i>appreherenderen</i>	= arresteren
<i>approberen</i>	= goedkeuren	<i>attestatie</i>	= getuigenverklaring adh vragen
<i>aanlegger</i>	= eiser	<i>ab intestato</i>	= gestorven zonder testament
<i>annotitie</i>	= aantekening	<i>achterheijt</i>	= achterstal (van chijns)
<i>capuijn</i>	= kip, haan	<i>capitaal delict</i>	= zeer zwaar misdrijf waarop doodstraf stond
<i>calumnieren</i>	= belasteren	<i>compareren</i>	= verschijnen bij rechtszaak
<i>citatie</i>	= dagvaarding	<i>contraventeur</i>	= overtreder
<i>complice</i>	= medeplichtige	<i>craijen</i>	= schreeuwen, hard roepen
<i>consent</i>	= toestemming	<i>contagieuse</i>	= besmettelijke
<i>contraventeurs</i>	= overtreders	<i>cederen</i>	= afstand doen
<i>contrefejtsel</i>	= portret	<i>debvoir</i>	= plicht
<i>deponent</i>	= getuige	<i>evene</i>	= soort graan
<i>die hellight</i>	= de helft	<i>haestige sieckte</i>	= de pest
<i>heeft getelt</i>	= heeft betaald	<i>hurelinck</i>	= huurder, pachter
<i>hem te dragen</i>	= zich te gedragen	<i>int genachte</i>	= zitting van het gerecht
<i>injurieren</i>	= beledigen	<i>incarceratie</i>	= in hechtenisneming
<i>insolente</i>	= onbeschaamd	<i>interlocutoir vonnis</i>	= tussenvonnissen
<i>inpetreren</i>	= verkrijgen	<i>latitant</i>	= voortvluchtig
<i>item</i>	= hetzelfde	<i>nae (r)kint</i>	= kind uit tweede huwelijk
<i>momboir</i>	= voogd	<i>op mindernisse</i>	= in vermindering op
<i>dexel</i>	= onder voorwendsel	<i>pertubateur</i>	= verstoorder
<i>persisteren</i>	= volharden	<i>preservatie</i>	= bewaring, bescherming
<i>propoosten</i>	= gesprek	<i>renvooi</i>	= doorverwijzing
<i>renunciëren</i>	= afzien van	<i>solvit</i>	= voldaan
<i>scharbier</i>	= bier van slechte kwaliteit	<i>suppliant</i>	= verzoeker
<i>seditieuse</i>	= beledigende	<i>valet</i>	= voldaan
<i>schoor</i>	= eenvoudige brug over een beek of gracht		
<i>vierschaar bannen</i>	= formeel openen van een rechtszitting		
<i>verschenen Kerssemisse</i>	= vervallen met Kerstmis		

Bronnen : boek: Lezen in Brabants Bronnen van de Stichting Brabants Regionale Geschiedbeoefening 's Hertogenbosch 1999
 Archieven: Renesse Archief, vzw Domein de Renesse Oostmalle

MEDEDELINGEN & KORT NIEUWS

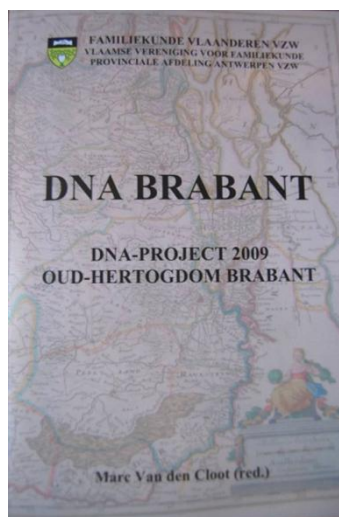
Felicitaties:

Op 29 juli vierde ons ere-bestuurslid Florent Bosch zijn diamanten huwelijksjubileum. Het bestuur van VVF-Kempen wenst hem van harte proficiat.

Activiteiten:

DNA-project

Ook in de vakantie heeft onze voorzitter niet stilgezeten met zijn DNA-activiteit. De tweede fase – Oost en West-Vlaanderen, Frans Vlaanderen, Walonie,

Limburg en Luxemburg werden nog volop geprosecteerd en er werden stalen afgenomen. Tussendoor vond hij ook nog de tijd om het boek “DNA BRABANT – DNA-project 2009 Oud Hertogdom Brabant” klaar te stomen. Het boek werd in de loop van de maand maart bezorgd aan de intekenaars. Zij die het boek nog niet afgehaald hebben, kunnen op de website www.brabant.dna.org, de plaatsen en tijdstippen vinden waar zij terecht kunnen. Indien U nog een exemplaar wil bestellen – kostprijs 30 euro -, kan dit nog altijd door een mail te sturen naar:

info@brabant-dna.org

Cursus

De inschrijvingen voor onze cursus lopen nu binnen, er kan nog steeds op ingeschreven worden, zie verder aankondiging in dit blad. Aanvang cursus 14 oktober om 19u30 in het Speelkaartmuseum in Turnhout.

Voordrachten

Na ons uitgebreid DNA onderzoek over het Oude Hertogdom Brabant, vonden wij het interessant om een spreker uit te nodigen die ons wegwijs kan maken in de geschiedenis van het Hertogdom en meer bepaald hoe het in de loop der eeuwen ontstaan en weer uiteen gevallen is. De heer **Marcel Janssen** geeft op **6 oktober** een uiteenzetting over hoe de huidige landsgrenzen van België, Nederland en Frankrijk ontstaan zijn na het verdwijnen van het Graafschap Vlaanderen, het Hertog Brabant en het Prinsbisdom Luik.

Heel wat genealogen gebruiken het programma Haza-Data, De omschakeling van Haza7.2 naar Haza-21 is voor aantal van de vroegere gebruikers niet zo vanzelfsprekend. **Mevr. Mieke Van den Bossche-Heylen** zal ons op **3 november** komen duidelijk maken hoe de omschakeling toch vlot kan verlopen.

Om meer vertrouwd te raken met opzoekingen in de Nederlandse archieven hebben we aan twee welgekende Nederlanders bij VVF-Kempen, **Marc Gabriels** en **Tjitte van den Beemt** gevraagd om ons op **1 december** een inzicht te geven waar en hoe we in de Nederlandse archieven kunnen gaan snuffelen

Wij rekenen voor deze voordrachten op een talrijke belangstelling. Zie ook de rubriek “Agenda”

Schenkingen:

Met de kamer van Heemkunde in Mol werd overeenkomst gemaakt om dubbels van bidprentjes uit te wisselen om zo onze verzameling verder te kunnen aanvullen. Inmiddels blijven heel wat mensen ons bevoorraden, de afgelopen maanden kregen we van Fons van Bael, Kasterlee : bidprentjes en doodsbriefven
Domien Poorters, Zoersel: bidprentjes
Herman van de Leur, Turnhout: bidprentjes
met dank aan de schenkers

BIDPRENTJES VAN OVERLEDEN KLOOSTERZUSTERS

Onderstaande lijst omvat een aantal bidprentjes van overleden kloosterzusters. Het merendeel van deze zusters waren ingetreden bij de Annonciaden van Huldenberg.

Deze prentjes werden mij bezorgd door een kloosterlinge die zelf lid was van de orde.

Ik heb ze aangevuld met enkele prentjes van kloosterzusters van andere orden.

Victor Bertels

Achternaam overl	PI geboorte	Datum geb	PI overlijden	Datum overl	Kloosternaam	Orde
BRAMS Maria	Antwerpen	5 maart 1907	Oostmalle	10 oktober 1998		Verlosser van O.L.Vrouw
ADRIAENSENS Adela	Oelegem	9 juli 1912	Huldenberg	16 september 1933	Monulpha	Annonciaden Huldenberg
AERTS Augusta	Turnhout	3 maart 1907	Tongerloo	30 januari 1938	Maria Francisca	Kanunnikes van H.Graf
ANNÉ Maria	Kieldrecht	10 mei 1912	Huldenberg	16 mei 1991	Melanie	Annonciaden Huldenberg
BASTIAANSE Josepha Amel.	Vlimmeren	16 september 1919	Malle	30 april 1987	Egberta	Annonciaden Huldenberg
BEEKMANS Johanna	Gemert (NI)	3 november 1846	Arendonk	17 mei 1910	Maria Theresia	Franciscanessen
BEIRINCKX Cyrilla	Herenthout	1 mei 1922	Huldenberg	19 augustus 1999	Himelina	Annonciaden Huldenberg
BERGHMANS Maria	Herenthout	18 januari 1932	Huldenberg	3 januari 2002	M. Ildefonsa	Annonciaden Huldenberg
BERTELS Joanna Catharina	Turnhout	1 augustus 1892	Geel	6 augustus 1977	Adulpha	Annonciaden Huldenberg
BOGAERTS Rosalie	Kasterlee	1 mei 1897	Retie	6 augustus 1964	Rumolda	Franciscanessen
BOSMANS Theresia	Zichem	10 november 1871	Retie	31 augustus 1902	M Emmanuelle	Franciscanessen
BOUX Jeanne	Bost	23 december 1916	Huldenberg	2 april 1934	Misaël	Annonciaden Huldenberg
BOUX Aline	Bost	12 augustus 1919	Huldenberg	14 september 2008	M. Georgia	Annonciaden Huldenberg
BROCKMANS Maria	Veerle	14 juni 1925	Huldenberg	27 november 2003	M. Fabiana	Annonciaden Huldenberg
BROSIUS Maria	Turnhout	28 februari 1914	Zoersel	4 november 1996	Honorata	Convent van Bethlehem
BROUWERS Emma	Turnhout	3 mei 1895	Arendonk	23 april 1925	Angela	Franciscanessen
BRUGHMANS Maria	Brecht	13 september 1914	Huldenberg	20 juni 1994	Lea	Annonciaden Huldenberg
BRUSSELAERS Lucie	Antwerpen	4 oktober 1914		23 maart 1997	Maria-Damiana	Zusters van O.L. Vrouw
CANNAERTS Clara	Heist o/d Berg	12 september 1934	Huldenberg	23 augustus 1954	M. Lambertine	Annonciaden Huldenberg
COESEMANS Maria	Kessel	25 maart 1901	Huldenberg	26 januari 1999	Theophane	Annonciaden Huldenberg
CREVE Gabriela	Wachtebeke	1 juni 1915	Huldenberg	6 maart 1999	Evangela	Annonciaden Huldenberg
CROMBOOM Maria Elis. B	Zemst	6 oktober 1901	Huldenberg	4 mei 2000	Maria Eymard	Annonciaden Huldenberg
CUYPERS Maria Paulina	Oud Turnhout	29 september 1913	Niel	22 juni 1936	M Sebastiana	Annonciaden Huldenberg
DAEMEN Godefrida	St. Huijbrechts-Lille	10 mei 1922	Huldenberg	7 februari 2007	M. Elvira	Annonciaden Huldenberg
DE BROUWER Maria	Puurs	12 augustus 1909	Huldenberg	24 maart 1940	M. Clarentia	Annonciaden Huldenberg
DE FRÉ Maria	Eksaarde	10 september 1922	Huldenberg	5 februari 2008	Prudenza	Annonciaden Huldenberg
DE HAES Rosa	Beerzel	25 februari 1927	Huldenberg	20 april 1954	Juana	Annonciaden Huldenberg
DE RIDDER Rosa	Epegem	8 maart 1938	Wilrijk	25 april 1983		Annonciaden Huldenberg
DE RIDDER Rosa	Epegem	8 maart 1938	Wilrijk	25 april 1983		Annonciaden Huldenberg
DE RON Louisa	Weerde	11 juli 1920	Wilrijk	23 februari 2000	M. Jovilla	Annonciaden Huldenberg
DE ROOY Maria	Goirle (NL)	18 april 1913	Leuven	7 november 1999	Benigna	Franciscanessen

DE SCHEPPER Celestina	Niel	25 december 1920	Leuven	4 maart 2000	M. Modestina	Annonciaden Huldenberg
DE WEERD Emma	Kessel	21 mei 1915	Huldenberg	4 augustus 1993	Melitina	Annonciaden Huldenberg
DE WIT Philomena Francisca	Terhagen	25 februari 1916	Lier	27 januari 2006	M. Clara	Christel.Scholen Vorselaar
DE WOLF Paula	Ranst	6 januari 1919	Huldenberg	18 maart 1997	Theonilla	Annonciaden Huldenberg
DIERCKX Maria	Oud Turnhout	9 december 1881	Retie	12 april 1958	Gerarda	Kind Jezus van Praag
DOMS Maria Hortensia	Zemst	18 januari 1923	Huldenberg	18 januari 2001	M. Eymarda	Annonciaden Huldenberg
ENGELLEN Coleta	Retie	15 maart 1844	Retie	3 maart 1920	Maria Anna	Clarissen
EYSKENS Mathildis	Merksplas	29 maart 1924	Huldenberg	2 april 2006	M. Pascalis	Annonciaden Huldenberg
FIERENS Anna	Duffel	14 februari 1908	Duffel	18 juli 1997	Xaveria	Convent van Bethlehem
FRANCK Paulina	Wommelgem	11 november 1921	Huldenberg	4 november 1999	Iolana	Annonciaden Huldenberg
GOEYVAERTS-FALK Maria	Antwerpen	25 november 1921	Huldenberg	14 april 1995	Eustella	Annonciaden Huldenberg
GORIS Maria	Kessel	16 juli 1909	Huldenberg	24 december 2001	M. Honorata	Annonciaden Huldenberg
GYSELS Clara	Massenhoven	23 augustus 1917	Woluwe	30 oktober 1987		Congr. Vd Verlosser OLV.
HANNES Maria	Mol	25 mei 1916	Huldenberg	14 februari 2008	M. Euphrosina	Annonciaden Huldenberg
HELSEN Maria Angelica	Zoerle Parwijs	13 november 1858	Retie	7 januari 1938	Maria Coleta	Franciscanessen
HERTOGHS Elisabeth Ludovica	St. Antonius Brecht	31 augustus 1915	Heist o/d Berg	27 april 1962	M. Gualberta	Annonciaden Huldenberg
HERTOGS Julia	Wijnegem	17 december 1915	Westmalle	22 maart 2001	M. Caritine	Christel.Scholen Vorselaar
HUYS Julia	Heffen	1 augustus 1918	Huldenberg	29 augustus 1935	Gudelia	Annonciaden Huldenberg
JAMAR Anna	Luik	5 juli 1921	Antwerpen	25 juli 1998	Maria Milburga	
JANSENS Clara	Oud Turnhout	23 september 1923	Turnhout	17 september 1962	Gregoria	Christel.Scholen Vorselaar
JANSENS Ludovica	Merksplas	4 mei 1931	Leuven	20 februari 2002	M. Evarista	Annonciaden Huldenberg
KEERSMAKERS Joanna Maria Coleta	Bouwel	30 maart 1874	Vorselaar	16 oktober 1953	Severina	Christel.Scholen Vorselaar
KEULEMANS Maria Elisa	Heffen	15 september 1912	Huldenberg	20 mei 2004	M. Edwina	Annonciaden Huldenberg
KEYNEN Maria Julia	Herenthout	9 augustus 1925	Huldenberg	3 augustus 2006	Maria Tarcilia	Annonciaden Huldenberg
KROLS Maria Ludovica	Baarle Hertog	20 september 1868	Retie	19 januari 1937	Maria Josepha	Franciscanessen
LETELLIER Maria	Heverlee	1923	Huldenberg	30 oktober 2001	M. Agnieta	Annonciaden Huldenberg
LEYNEN Sylvia	Arendonk	8 september 1926	Turnhout	20 oktober 2001	Antonia	Franciscanessen
LEYNEN Maria Josepha	Arendonk	17 augustus 1925	Herentals	1 november 2008	Bernadette	Franciscanessen
LEYSEN Anna	?	17 oktober 1926	?	26 februari 1978		Christel.Scholen Vorselaar
MAGINELLE Maria Magda	Korbeek Dijle	31 mei 1919	Huldenberg	1 november 1996	Marcelliana	Annonciaden Huldenberg
MATTHYS Maria Mathildis	Geel	16 juli 1910	Huldenberg	26 april 1998	Dymphna	Annonciaden Huldenberg
MEEUS Nathalia	Dessel	3 januari 1880	Turnhout	23 november 1952	Aloysia	Clarissen
MEEUSSEN Regina	Brecht	10 april 1881		23 maart 1973	Maria Rachel	Annonciaden Huldenberg
MEYNCKENS Augusta	Deurne Diest	31 augustus 1918	Huldenberg	16 juni 1998	Pollena	Annonciaden Huldenberg
MOLS Rosa	Geel	7 december 1918	Geel	12 juni 2003	M. Adelwina	Annonciaden Huldenberg
MOONEN Anna Cornelia	Ravels	12 februari 1905	Turnhout	17 augustus 1926	Imelda	
NYS Ludovica	Oud Turnhout	11 januari 1904	Huldenberg	25 december 2001	M. Columbana	Annonciaden Huldenberg
NYS Angelica	Laakdal	16 maart 1906	Huldenberg	8 januari 1996	Giovanni	Annonciaden Huldenberg
NYS Maria	St Agatha Rode	26 december 1921	Leuven	14 mei 2006	M. Theodolina	Annonciaden Huldenberg
NYS Ludovica	Oud Turnhout	11 januari 1904	Huldenberg	12 januari 2009	M. Columbana	Annonciaden Huldenberg
OLIVIER Florentine	Hoboken	13 oktober 1916	Lier	31 juli 1999	Aline	Christel.Scholen Vorselaar
PATTYN Elza	Roeselare	2 maart 1909		14 oktober 1995	Genoveva	Zusters van Liefde
PEETERS Clementina Maria	Geel	25 oktober 1860	Arendonk	1 mei 1938	Maria Aloisia	Franciscanessen
PELGRIMS Joanna Bertilla	Begijnendijk	26 oktober 1911	Huldenberg	21 december 2000	M. Frederica	Annonciaden Huldenberg
PIECK Marie Lidwina	Rotterdam	28 januari 1898	St. Ulriks Kapelle	30 maart 1976		
PITTOORS Johanna Angeliina	Borgerhout	7 augustus 1913	Zwijndrecht	17 mei 2003	Johanna	Annonciaden Huldenberg
PLATTEAU Florentine Celes	St.Cath. Lombeek	23 november 1881	Heist o/d Berg	3 maart 1946	Richilde	Christel.Scholen Vorselaar
POECKENS Anna Maria	Korbeek Dijle	9 september 1924	Huldenberg	1 februari 2003	Stanislas	Annonciaden Huldenberg
POLFLIET Louisa	Wintam	12 april 1899	Westmalle	7 september 1992	Ultana	Christel.Scholen Vorselaar
PORON Maria Josephina	Korbeek Lo	16 mei 1919	Leuven	14 februari 1991	Ariberta	Annonciaden Huldenberg
RAAYMAKERS Regina	Baarle Nassau	8 oktober 1899	Geel	11 april 1998	Salvina	Annonciaden Huldenberg
RAEYMAEKERS Julia	Tielen	22 mei 1909	Kasterlee	11 augustus 1993	Marie Albine	Christel.Scholen Vorselaar
ROELEN Odrada	Merksplas	3 augustus 1925	Geel	19 september 1995	Godemara	Annonciaden Huldenberg

ROMMENS Anna Elisa	Retie	31 december 1892	Mol	16 januari 1972	Maria Gemma	Franciscanessen
SARIS Catharina Cyrilla	Lier	25 mei 1890	Meerle	16 maart 1962	M. Augusta	Ursulinen
SMET Maria Amelia	Dessel	9 april 1909	Geel	17 oktober 1999	M. Magda	Annonciaden Huldenberg
SMETS Catharina	Kortrijk Dutsel	8 augustus 1912	Huldenberg	6 juli 2009	M. Idulpha	Annonciaden Huldenberg
SMITS Maria Louisa	Meer	16 november 1903	Turnhout	10 februari 1962	Maria Ursula	Ursulinen
SNEYERS Rosa	Geel	27 januari 1909	Kessel Lo	26 mei 1991	Maria Pia	Onbevlekt hart van Maria
SOMERS Maria Philomena	Wijnegem	15 augustus 1908	Huldenberg	29 januari 2007	M. Beata	Annonciaden Huldenberg
STAS Maria	Rupelmonde	21 mei 1899	Huldenberg	19 september 1987	M. Lutgardis	Annonciaden Huldenberg
STEVENIGHT Ruth	Shanklin (GB)	15 augustus 1887	Nederbrakel	8 februari 1968	M. de l' Immacu.	s Heilig Hart van Maria
STORMS Maria Regina	Waarloos	31 december 1853	Retie	2 oktober 1931	M Bonaventura	Franciscanessen
SWAEGERS Dimpfna Rosa	Meer	11 september 1888	Vejle	16 juli 1967	Maria Sidonie	H. Hart van Maria
Swolfs Joanna	Geel	11 januari 1926	Huldenberg	29 december 2007	M. Dimpfna	Annonciaden Huldenberg
SWOLFS Joanna	Geel	11 januari 1926	Huldenberg	29 december 2007	M. Dimpfna	Annonciaden Huldenberg
SYMENS Maria Bertha	Nieuwrode	18 augustus 1908	Huldenberg	4 juni 2001	M. Osanna	Annonciaden Huldenberg
TOPS Rosalia	Heutje Westerlo	8 november 1909	Geel	7 april 2001	M. Evermoda	Annonciaden Huldenberg
VALKENEERS Angèla	Antwerpen	23 februari 1907	Huldenberg	3 april 2000	Maria Regis	Annonciaden Huldenberg
VAN AMMEL Johanna	Baarle Nassau	30 mei 1909	Huldenberg	10 december 2000	Jovita	Annonciaden Huldenberg
VAN ASSCHE Maria Victoria	Meerhout	07 mei 1865	Retie	21 januari 1932	M Benedicta	Franciscanessen
VAN AVERMAET Suzanne	Lokeren	31 maart 1910	Malle	19 april 1996	M Augustine	Annonciaden Huldenberg
VAN den BOSSCHE Victorina	Viersel	21 januari 1916	Leuven	10 februari 2001	M. Digna	Annonciaden Huldenberg
VAN DEN BROECK Anna M	Eindhout	17 augustus 1913	Huldenberg	25 december 2001	M. Sylva	Annonciaden Huldenberg
VAN DEN HOUTEN Maria C	Niel	10 december 1906	Huldenberg	26 juni 2001	M. Erasma	Annonciaden Huldenberg
VAN DER CRUYCEN Sophia Josée	Anderlecht	2 maart 1926	Anderlecht	26 mei 2006	M. Guido	Annonciaden Huldenberg
VAN DER ZANDE Maria	Goirle (NL)	18 april 1917	Arendonk	31 oktober 1999	Adriana	Franciscanessen
VAN DEYCK Maria Theresia	Mechelen	5 december 1896	Brasschaat	8 december 1954	Maria Theresia	Christel.Scholen Vorselaar
VAN DIJCK Maria Rosalia	Vorselaar	15 juni 1909	Zoersel	7 april 1981	Eutima	Christel.Scholen Vorselaar
VAN ECCELPOEL Maria	Wiekevorst	05 mei 1872	Retie	22 december 1959	Maria Magdalena	Franciscanessen
VAN GEET Maria Louisa	Opwijk	23 september 1918	Leuven	28 januari 2000	Flora	Annonciaden Huldenberg
VAN HECKE Maria	Merksplas	24 oktober 1926	Huldenberg	25 maart 1999	M. Lutgarde	Annonciaden Huldenberg
VAN HOOF Maria	Merksplas	20 juli 1924	Huldenberg	23 mei 2008	M. Theodola	Annonciaden Huldenberg
VAN KERCKHOVEN Maria C	Tongerlo	29 april 1898	Huldenberg	12 november 2000	M. Syveria	Annonciaden Huldenberg
VAN LAER Celina	Wambeek	08 juni 1883	Baal	23 mei 1943	Herlindis	Christel.Scholen Vorselaar
VAN LOOY Martha	Putte Grasheide	26 augustus 1920	Lier	16 november 1989	Marie Constantia	Christel.Scholen Vorselaar
VAN MELLAERT Maria Josep	Kessel-Llo	19 oktober 1915	Huldenberg	11 oktober 1999	Valentine	Annonciaden Huldenberg
VAN POTTELBERGE Maria	Kieldrecht	31 oktober 1929	Huldenberg	30 mei 1999	Gabriel-Maria	Annonciaden Huldenberg
VAN REGENMORTEL Ludov	Herenthout	29/05/1906	Lovenjoel	4 augustus 1990	Valesia	Annonciaden Huldenberg
VAN ROMPAEY Julia	Houtvenne	25 april 1919	Westmalle	16 oktober 2000	M. Sidonie	Christel.Scholen Vorselaar
VANDEPERRE Dimpfna	Geel	14 januari 1900	Huldenberg	26 december 1995	Edith	Annonciaden Huldenberg
VANDERLINDEN Aloisia	Huldenberg	29 november 1897	Huldenberg	18 november 1999	Agatha	Annonciaden Huldenberg
VANDERLINDEN Catharina	Huldenberg	3 september 1897	Leuven	15 mei 1998	Camillia	Annonciaden Huldenberg
VANHOVE Coleta	Retie	14 maart 1854	Retie	23 mei 1932	Maria Bernardina	Franciscanessen
VANMEERBEEK Maria Leon	Leefdaal	12 juni 1922	Huldenberg	12 april 2008	M. Jozefa	Annonciaden Huldenberg
VENNEKENS Justina	Eindhout	11 december 1907	Huldenberg	23 juli 2000	M. Neria	Annonciaden Huldenberg
VENNEKENS Maria Josephi	Eindhout	3 november 1900	Huldenberg	11 mei 1998	M. Petronilla	Annonciaden Huldenberg
VERBOVEN Maria Elisab	Meldert	6 januari 1919	Huldenberg	20 maart 1937	M. Christilla	Annonciaden Huldenberg
VERBRUGGEN Maria	Hombeek	6 november 1911	Huldenberg	2 december 2005	M. Gervatia	Annonciaden Huldenberg
VERCAMMEN Paulina Mathil	Herenthout	26 september 1926	Huldenberg	22 juni 2009	M. Benildis	Annonciaden Huldenberg
VERCAMMEN Elisabeth M	Herenthout	27 juni 1916	Huldenberg	15 april 2009	M. Waldetrudis	Annonciaden Huldenberg
VERCAMMEN Maria Barbara	Langdorp	23 augustus 1914	Huldenberg	17 november 2004	M. Feliciana	Annonciaden Huldenberg
VERELLEN Amelia	Dessel	13 september 1904	Zoersel	14 november 1987	Fidelis	Annonciaden Huldenberg
VERHAERT Augusta	Mol	23 september 1909	Leuven	8 maart 1995	Laurence	Annonciaden Huldenberg
VERHAERT Rosa	Mol	1 maart 1913	Lier	21 september 1982	Eucharistia	Christel.Scholen Vorselaar

VERLINDEN Mathilde	Wommelgem	29 maart 1915	Huldenberg	7 juli 2000	M. Anysia	Annonciaden Huldenberg
VERSTAPPEN Anna	Heist o/d Berg	8 november 1913	Antwerpen	20 augustus 2002	M. Mariëlla	Annonciaden Huldenberg
VERWIMP Emilia Maria	Noorderwijk	16 december 1925	Huldenberg	28 november 2008	M. Oliva	Annonciaden Huldenberg
WENS Paula	Oud Turnhout	24 maart 1924	Huldenberg	7 juli 2006	M. Gorgonia	Annonciaden Huldenberg
WILLEMS Maria Dorothea	Herentals	23 maart 1857	Heist o/d Berg	19 maart 1921	Hubertina	Christel.Scholen Vorselaar
WILLEMS Irena	Westmalle	6 februari 1925	Leuven	3 september 2004	M. Rosa	Annonciaden Huldenberg
WILMS Paula	Meerhout	10 juni 1910	Huldenberg	11 juni 1997	Umeria	Annonciaden Huldenberg
WUYTS Rosalia Ida	Schilde	25 december 1905	Huldenberg	12 januari 1997	Emilie	Annonciaden Huldenberg

ZEGELRECHT ONWETTIG ?

Meerdere gemeenten vragen zegelrecht als je een fotokopie van een akte uit de burgerlijke stand vraagt. Dat dit niet altijd wettelijk is bewijzen de uitspraken van de Rechtbank van Eerste Aanleg in Veurne en het Hof van Beroep in Gent.

Feiten:

Dhr R. D. uit Gistel was bezig met opzoeken in de registers van de BS van diverse gemeenten met betrekking tot zijn familie. Omdat deze opzoeken ook vielen binnen de periode van 100 jaar, had hij een toelating bekomen van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg.

De gemeente stelde dat de gegevens uit de BS, minder dan 100 jaar oud, enkel kunnen bekomen worden na schriftelijke aanvraag en dat per geraadpleegde akte 2 euro (toen 80 frank) moet betaald worden overeenkomstig het belastingreglement.

Dhr R.D betwist dit en eiste gratis inzage in alle akten van de BS en vraagt dat een fotokopie afgeleverd wordt zonder enige vergoeding, andere dan de reële kosten voor de kopie. Hij vraagt tevens dat er gezegd wordt dat de vordering van 80 fr onwettig is daar ze strijdig is met de wetgeving inzake openbaarheid van bestuur.

Uitspraak van rechtbank van eerste aanleg:

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg, alle strijdige en meeromvattende besluiten verwerpend als ongegrond, niet ter zake dienend of overbodig.

Verklaart de vordering ontvankelijk en in de navolgende mate gegrond: *Zegt voor recht dat de gedaagden verplicht zijn om eensluidende afschriften uit de registers van de burgerlijke stand af te leveren aan eiser **zonder enige vergoeding, andere dan de reële kosten voor deze afschriften**, en dit binnen de perken van de overeenkomstig artikel 45 BW verleende toestemming van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Veurne.*

*Zegt derhalve dat de **vordering van 80 fr per afschrift onwettig is**, aangezien ze in strijd is met artikel 13 van de wet van 12 november 1997 betreffende openbaarheid van bestuur in de provincies en de gemeenten. Enz. (uitspraak op 7 mei 2001)*

Het gemeentebestuur ging hiertegen in beroep en het hof van beroep in Gent deed uitspraak op 12 februari 2003. Nadat het hof de argumenten van de partijen uitvoerig behandeld heeft en gemotiveerd, doet het volgende uitspraak:

*Recht doende op tegenspraak. Toepassing makend van artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken, verklaart het principaal beroep en incidenteel beroep (van de gemeente) beide ontvankelijk doch ook beide **ongegrond**. Bevestigt het bestreden vonnis, met deze verduidelijking van de vierde en vijfde allinea van het dispositief:*

*‘Zegt voor recht dat appellanten **verplicht zijn om fotokopieën uit de registers van de burgerlijke stand af te leveren aan geïntimeerde zonder enige vergoeding andere dan de reële kosten ervoor**, en dit binnen de perken van de overeenkomstig art.45 BV, verleende toestemming van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Veurne; dat in zoverre de machtiging werd c.q. wordt verleend om “opzoeken te verrichten” deze dient gelezen te worden als “opzoeken te laten verrichten”*

Zegt derhalve ten overvloede voor recht dat de vordering van 80 fr per fotokopie onwettig is, aangezien ze in strijd is met artikel 13 van de wet van 12 november 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in de provincies en de gemeenten.

Besluit:

-de kostprijs voor kopies mogen niet meer bedragen dan de reële kostprijs. Hierbij bedoelt men de prijs die men in een gewone handelszaak, waar men kopies kan maken, zou vragen.

-het is volgens de wet op de openbaarheid van bestuur niet toegelaten om hier een uurloon of andere kosten voor aan te rekenen.

(Leden die een afschrift willen ontvangen van het volledige vonnis kunnen dit steeds bekomen via het secretariaat VVF-Kempen)

AGENDA

Oktober 2010

6 oktober	Wat?	Genealogische Vormingsdag
	Waar?	Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
	Wanneer?	van 15u tot 22u
	Wie?	VVF-Kempen
6 oktober	Wat?	Voordracht door Marcel Janssen “De evolutie van het Hertogdom Brabant, Vlaanderen en het Prinsbisdom Luik naar de huidige landsgrenzen van België, Frankrijk en Nederland”
	Waar?	Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
	Wanneer?	19u30
	Wie?	VVF-Kempen
14 oktober	Wat?	Cursus Familiekunde 1ste les
	Waar?	Speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout
	Wanneer?	19u30
	Wie?	VVF-Kempen ism. Stadsarchief Turnhout
16 oktober	Wat?	Academische Zitting –Resultaten DNA- onderzoek Oud-Hertogdom Brabant
	Waar?	Provinciehuis Antwerpen
	Wanneer?	
	Wie?	Prov. Afdeling VVF-Antwerpen-Kempen-Mechelen
21 oktober	Wat?	Cursus Familiekunde 2de les
	Waar?	Speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout
	Wanneer?	19u30
	Wie?	VVF-Kempen ism. Stadsarchief Turnhout
28 oktober	Wat?	Cursus Familiekunde 3de les
	Waar?	Speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout
	Wanneer?	19u30
	Wie?	VVF-Kempen ism. Stadsarchief Turnhout

November 2010

---

3 november	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Genealogische Vormingsdag Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle van 15u tot 22u VVF-Kempen
3 november	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Voordracht door Mieke Van den Bossche-Heylen Haza 21 – genealogische computerprogramma Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle 19u30 VVF-Kempen
4 november	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Cursus Familiekunde 4de les Speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout 19u30 VVF-Kempen ism. Stadsarchief Turnhout
6-7 november	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Genealogische ontmoetingsdagen Posthoorn Hamont 13u tot 19u VVF-Limburg ism VVF-Kempen.
18 november	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Cursus Familiekunde 5de les Speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout 19u30 VVF-Kempen ism. Stadsarchief Turnhout
25 november	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Cursus Familiekunde 6de les Speelkaartmuseum, Druivenstraat, Turnhout 19u30 VVF-Kempen ism. Stadsarchief Turnhout

December 2010

---

1 december	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Genealogische Vormingsdag Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle van 15u tot 22u VVF-Kempen
1 december	Wat? Waar? Wanneer? Wie?	Voordracht door Marc Gabriels, Tjitte van den Beemt “Hoe genealogische opzoeken doen in Nederland” Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle 19u30 VVF-Kempen

Meer info bij: Frans Renaerts, St. Jozeflaan 78, 2400 Mol, 014/81.48.27
frans.renaerts@busmail.net
Op onze website: <http://www.vvf-kempen.be>

NUTTIGE ADRESSEN

Rijksarchief Antwerpen	D. Verstraeteplaats 5, 2018 Antwerpen	03/236.73.00
	tijdelijk Sanderusstraat Antwerpen	03/677.34.99
Rijksarchief Beveren	Kruiebekesteeweg 39 B1, 9120 Beveren	03/750.29.77
Rijksarchief Brussel	Ruisbroekstraat 2-10, 1000 Brussel	02/513.76.80
Felix-Archief Antwerpen	Oudeleeuwenrui 29, 2000 Antwerpen	03/206.94.11
Gemeentearchief Dessel	Gemeentehuis, 2480 Dessel	014/38.99.26
Gemeentearchief Duffel	Gemeentestraat 21, 2570 Duffel	015/30.72.10
Stadsarchief Geel	Werft 30, 2440 Geel	014/56.66.90
Stadsarchief Herentals	Augustijnenlaan 1, 2200 Herentals	014/21.28.00
Stadsarchief Hoogstraten	Vrijheid 149, 2320 Hoogstraten	03/340.19.60
Stadsarchief Lier	Kardinaal Mercierplein 6, 2500 Lier	03/480.11.96
Stadsarchief Mechelen	G. de Stassaertstraat, 2800 Mechelen	015/20.43.46
Gemeentearchief Mol	Molenhoekstraat 2, 2400 Mol	014/33.09.70
Stadsarchief Turnhout	Grote Markt 1, 2300 Turnhout	014/44.44.98
Archief abdij Bornem	Kloosterstraat 71 2880 Bornem	03/889.08.11
Archief abdij Postel	Abdijlaan 16, 2400 Mol-Postel	014/37.81.21
Archief Abdij Tongerlo	Abdijstraat 40, 2260 Tongerlo	014/53.99.00
Archief Abdij Westmalle	Antwerpsesteenweg 496, 2390 Malle	03/312.92.00